

інтеграція. Наприклад, впровадження електронних систем адміністрування сприяє реалізації принципів прозорості, доступності та оперативності, оскільки дозволяє громадянам отримувати послуги швидко та зручно.

Отже, принципи адміністративного процесу є основою для забезпечення його правової та демократичної природи. Вони визначають стандарти діяльності органів публічної адміністрації, сприяють захисту прав громадян і створенню прозорих та справедливих процедур. Законність, прозорість, рівність, доступність, гласність, оперативність, пропорційність і добросовісність формують цілісну систему, яка забезпечує стабільність і передбачуваність адміністративного процесу, що є запорукою ефективного публічного адміністрування.

Список використаних джерел

1. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17.02.2022 № 2073-IX : станом на 15 листоп. 2024 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text> (дата звернення: 26.09.2025).
2. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / Галунько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
3. Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. Р. С. Мельника. Київ : Ліра-К, 2021. 432 с.
4. Писаренко Н. Б. Засади адміністративного судочинства (сучасний український контекст): монографія / Харків: Право, 2019. 248 с.
5. Бортник Н. П., Ільчишин Н. В., Сковчиляс-Павлів О. В. Суб'єкти у правовідносинах адміністративного судочинства. *Право. UA*. 2020. № 3. С. 102–106.

Ольга КУЛІНІЧ

завідувач кафедри

теорії держави та права

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВА ЛЮДИНИ ЯК ОРІЄНТИР СУЧАСНОЇ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ВИКЛИКИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

У сучасному світі концепція прав людини є не лише основоположним чинником правової системи, а й ключовим орієнтиром у діяльності всіх суб'єктів публічної влади, зокрема й правоохоронних органів. Визнання людини, її прав і свобод найвищою соціальною цінністю утворює базис для функціонування демократичної, соціальної та правової держави. В умовах глибоких суспільних трансформацій, збройного конфлікту, цифровізації та реформування сектору безпеки особливої актуальності набуває питання

реалізації прав людини як практичного критерію оцінки ефективності правоохоронної діяльності.

Правоохоронна діяльність – це особлива форма публічно-владної діяльності, спрямована на охорону правопорядку, забезпечення безпеки громадян, захист прав і свобод людини. Проте історично така діяльність нерідко супроводжувалася дисбалансом між інтересами держави та особистості. Саме тому сучасна парадигма функціонування правоохоронних органів потребує переосмислення з позицій людиноцентризму – філософії, що ставить людину, її гідність та права в центр усіх управлінських і правозастосовних процесів.

Основою цього підходу є розуміння того, що забезпечення прав людини – це не лише правова вимога, а й етичний та професійний стандарт для кожного представника системи правопорядку. Конституція України (ст. 3) прямо визначає, що держава відповідає перед людиною за свою діяльність, а утвердження та забезпечення прав і свобод є головним обов'язком держави [1]. Це положення формує юридичний імператив для правоохоронців – діяти не лише в межах закону, а й у спосіб, який максимально відповідає принципу верховенства права.

Одним із ключових викликів сучасного правозастосування є неузгодженість між формальними правовими приписами та реальними механізмами їх реалізації. Попри існування розвиненої системи правових гарантій, практика свідчить про випадки порушення прав людини під час затримань, слідчих дій, адміністративних проваджень тощо. Причини цього полягають у низькому рівні правової культури, нестачі належної підготовки персоналу, а також у домінуванні каральної моделі мислення над сервісною та профілактичною функціями поліції й інших органів.

Другий суттєвий виклик – вплив збройної агресії російської федерації та воєнного стану, які об'єктивно ускладнюють забезпечення прав людини. В умовах воєнних загроз держава вимушено обмежує окремі права та свободи, що передбачено статтею 64 Конституції України, однак навіть за таких обставин основоположні права – на життя, гідність, свободу від катувань – залишаються непорушними. Правоохоронні органи мають діяти в режимі «правового балансу»: з одного боку – гарантувати національну безпеку, з іншого – не допустити свавільного втручання в приватне життя, незаконного насильства чи дискримінації.

Третій блок проблем – виклики цифрової епохи. Використання технологій у поліцейській та судовій діяльності, збирання й обробка персональних даних, застосування систем відеоспостереження, штучного інтелекту у сфері безпеки породжують нові ризики для приватності, інформаційної безпеки й контролю за владними повноваженнями. Неналежне регулювання таких процесів може призвести до зловживань і порушення базових прав людини, насамперед права на недоторканність приватного життя та захист персональних даних [2].

Важливим орієнтиром для модернізації національної правоохоронної системи є європейські стандарти прав людини. Практика Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) формує змістовну основу тлумачення правових принципів, які повинні застосовуватися на національному рівні. Серед них – принцип пропорційності, юридичної визначеності, заборони свавілля, належного врядування. Рішення ЄСПЛ мають обов’язковий характер для України, а їх імплементація у діяльність поліції, прокуратури та судів сприяє формуванню єдиних правових стандартів поведінки держави щодо людини [3].

Особливої ваги набуває принцип належного врядування, який передбачає прозорість, передбачуваність і підзвітність діяльності суб’єктів публічної адміністрації. Його реалізація у правоохоронній сфері означає створення механізмів зовнішнього контролю за діяльністю поліції, прокуратури, антикорупційних органів, формування незалежних інституцій для розгляду скарг громадян, розширення діалогу між владою та суспільством [4].

Суттєвим напрямом удосконалення є підвищення професійної та етичної культури правоохоронців. Міжнародні документи – такі як Кодекс поведінки посадових осіб із підтримання правопорядку (ООН, 1979 р.) та Європейський кодекс поліцейської етики (Рада Європи, 2001 р.) – наголошують на принципах чесності, неупередженості, пропорційності застосування сили та поваги до людської гідності. Ці стандарти мають бути не декларативними, а практично втіленими через систему підготовки кадрів, службові інструкції та процедури оцінки ефективності.

Подолання викликів правозастосування передбачає створення системи моніторингу дотримання прав людини у правоохоронній сфері. Це включає регулярні перевірки місць несвободи, оцінку законності дій посадових осіб, збір статистики про порушення прав, розвиток інституту омбудсмена та громадського контролю. Важливим інструментом також є цифровізація правозастосування – створення відкритих реєстрів, онлайн-доступу до судових рішень, автоматизація процесів фіксації правопорушень, що мінімізує людський фактор і корупційні ризики.

Шляхами подолання проблем у сфері забезпечення прав людини правоохоронними органами мають стати:

1. Гармонізація національного законодавства з європейськими стандартами.
2. Інституційне посилення незалежності правоохоронних структур.
3. Удосконалення механізмів прокурорського та судового контролю.
4. Запровадження ефективної системи службових розслідувань щодо порушень прав людини.
5. Формування в суспільстві культури поваги до прав і свобод як невід’ємної частини громадянської ідентичності.

Таким чином, права людини виступають не лише правовим ідеалом, а й практичним орієнтиром сучасної правоохоронної діяльності. Реалізація цього орієнтиру можлива лише за умови, коли кожен представник влади

усвідомлює: ефективність держави вимірюється не кількістю виявлених правопорушень, а рівнем довіри громадян та відчуттям захищеності їхніх прав. Забезпечення прав людини – це фундамент, на якому тримається демократичний порядок, легітимність влади та стабільність суспільства.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96. (зі змінами і допов.) *Відомості Верховної Ради України*. 2019, № 38, ст. 160.
2. Бортник В. І. Захист прав людини в умовах надзвичайного стану: проблеми теорії та практики. Київ : Юрінком Інтер, 2022. 312 с
3. Кулініч О. О. Права і свободи людини в сучасних умовах: Правові механізми адаптації до нових викликів. Верховенство права: доктрина і практика в умовах сучасних світових викликів : *матеріали Міжнар. науковопракт. конф. (м. Дніпро, 23 трав. 2025 р.)*. Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2025. С. 112-115.
4. Савіцька В. В. Принципи належного врядування в діяльності публічної адміністрації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 11. С. 510-512.

Тетяна СИРОЇД

завідувач кафедри
міжнародного і європейського права
Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна,
доктор юридичних наук, професор

ВНЕСОК ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ З ПИТАНЬ ОСВІТИ, НАУКИ І КУЛЬТУРИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ЖУРНАЛІСТІВ

Міжнародні акти, прийняті на міжнародному універсальному та регіональному рівнях, закріплюють права, свободи, гарантії журналістів і містять напрями співробітництва держав-учасниць в означеній сфері. Безумовно, значний внесок у становлення та розвиток цієї співпраці роблять статутні органи, інституції, посадові особи міжнародних міжурядових організацій, зокрема ООН, Рада Європи, Європейський Союз, ОБСЄ та ін. У їх межах створюються спеціалізовані структури, відомства, посадові особи, які реалізують політику міжнародних міжурядових організацій у сфері захисту журналістів. Суттєву роль у відстоюванні прав журналістів відіграють спеціалізовані ООН, які є невід'ємною складовою загального правозахисного інституційного механізму. Серед таких організацій слід приділити увагу діяльності ЮНЕСКО, яка наділена особливим мандатом на сприяння «вільному обміну ідеями за допомогою слова та зображення». Організація повідомляє, що принаймні 68 журналістів і працівників засобів масової інформації було вбито під час виконання службових обов'язків у 2024 році. Понад 60 % убивств сталися в країнах, які перебувають у конфлікті, що